

Erindringer fra fortiden 2004

(Fra Gunderup sogns historie.)

Bladet udgives af Gunderup Sogns Lokalhistoriske Arkiv og Forening

INDHOLDSFORTEGNELSE

Bestyrelsen.....	Side 3
Arendrup.....	Side 4
Interview med Esther og Christian Frandsen.....	Side 10
Siden sidst.....	Side 12
Diverse småting.....	Side 15
Arkivets adresse og åbningstider.....	Side 16

Redaktion: Bladet "Erindringer fra fortiden" udgives af Gunderup Sogns Lokalhistorisk Arkiv og Forening. Bladet er udarbejdet af Norma Nielsen og Lone Hansen.

Vi arbejder på at bladet udkommer en gang om året

Vi modtager meget gerne historier og erindringer fra vores sogn, Både til bladet og til arkivet. Vi vil gerne være behjælpelige med at få det skrevet ned. Der ligger mange historier som venter på at blive fortalt.

Bestyrelsen i Gunderup Sogns Lokalhistoriske forening:

Formand:

Norma Nielsen
Vaarstvej 329, Fjellerad
9260 Gistrup

' 98 33 33 89
e-mail: norma@nielsen.tdcadsl.dk

Kasserer:

Niels Aage Rasmussen
Polshøjvej 56, Fjellerad
9260 Gistrup

' 98 33 30 56

Knud Møller Jensen
Oppelstrupvej 74, Oppelstrup
9260 Gistrup

' 98 33 32 62

Elsebeth Rasmussen
Polshøjvej 15, Fjellerad
9260 Gistrup

' 98 33 33 92

Lone Højfeldt Hansen
Sdr. Tranders Vej 178 g
9260 Gistrup

' 98 32 36 54
e-mail: lonehh@stofanet.dk

Suppleanter:

Karl Korfits Andersen
Essendrupvej 76, Flamsted
9260 Gistrup

' 98 33 36 44

Marie Holt
Torderupvej 58, Gunderup
9260 Gistrup

' 98 33 31 87

Revisorer:

Per Eriksen
Vaarstvej 20, Skovstrup
9260 Gistrup

' 98 31 46 66

Frederik Adamsen
Vaarstvej 106, Torderup
9260 Gistrup

' 98 31 45 11

Arndrup

Henrik Møller, som var lærer i Haals i mange år, var også en historisk interesseret skribent. Han har bidraget med mange artikler i årbogen: Fra Himmerland og Kjær herred og mange andre ting. Han havde, som det kunne ses i sidste nr. af bladet, også en stor interesse i hønseavl. Han skrev denne artikel til Aalborg Amtstidendes søndagstillæg den 19.8.1951, Med titlen:

Fra det pesthærgede Arndrup til nutidens Fjellerad

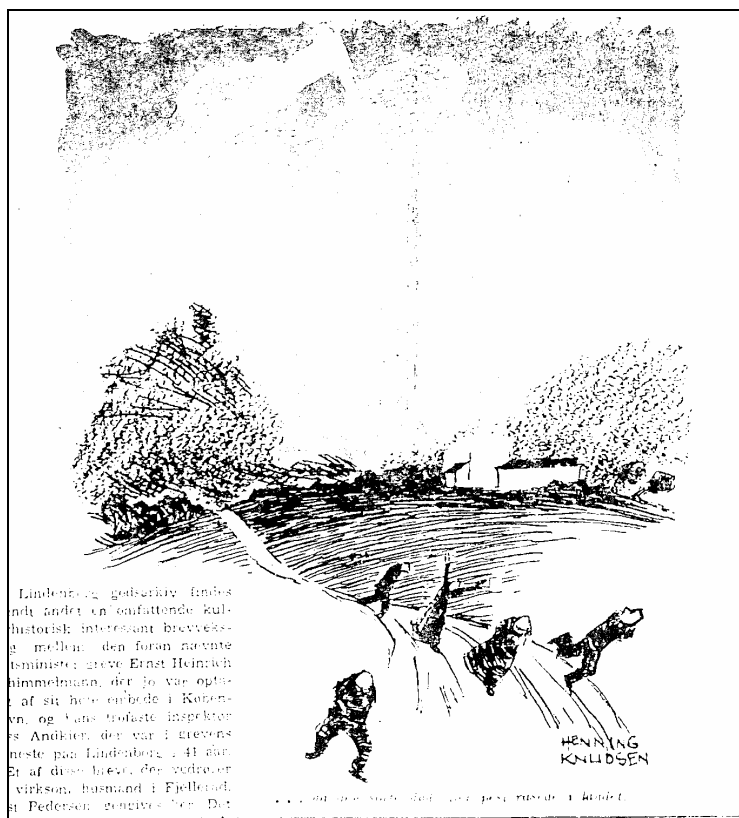
Landsbyen Fjellerad, kendt af vejfarende for det bratte sving ved bydammen, det farlige sving i amtsvejen gennem byen - mange bilister i sørgelig erindring - ligger omtrent på toppen af de mægtige markskråninger ned mod Lindenberg-ådalen med Lindenburgs røde tage tittende op over træerne syd for åen.

Byen ligner ikke vore gamle landsbyer - som for eksempel Haals og Volsted. Alene dens beliggenhed fortæller os, at den ikke er en oldtidsbebyggelse. Også den fritliggende plads ca. 60 meter over havet fortæller det samme.

Stednavneforskerne mener, at Fjellerad hører til de nyere navne af bebyggelser, sandsynligvis også af andre grunde, hvad jeg senere skal søge at påvise.

De ældste kendte navneformer er Fielroff 1445, Fjelrø 1446 og Fielrouff 1664, som frister til at tyde endelsen som -høj. Ifølge stednavneforskerne må tydningen dog være en anden. Første led er fel, fjel = vadested, der svarer til oldnordisk ferill og bliver ved navneudviklingen tilsvarende med til eksempel Feldballe i Djursland. Efterleddet menes at være rav, lig hæld, oldnordisk hrap Hvis denne antagelse er rigtig, kan der med god grunde henvises til overfartsstedet ved Lindenberg, ca. 2 km. syd for; det smalleste sted i Lindenberg-ådalen, kun få meter over havoverfladen.

Fra den ældste historiske tid førte den først kendte færdselsåre til Aalborg over Haals bro, ca 2 km vest for amtsvejen gennem Lindenberg og Fjellerad. Denne rette adelsvej til Aalborg, som den hedder i gamle dokumenter, det vil sige alfarvej eller hovedvej, passerede tæt vest forbi en af de gamle torp-landsbyer Arndrup eller Arndrup ca. 1½ km. Vest for Fjellerad. Denne landsby, af hvilken der kun er et par spredtliggende gårde tilbage, har sikkert haft den samme skæbne som så mange andre landsbyer i den sorte døds tid under Valdemar Atterdag, nemlig omkring 1350, da den sorte død rasede i landet. Mange landsbyer uddøde helt og lå øde hen i lang tid.

Lindens og godsarkiv findes
 endt andet en omfattende kul-
 historisk interessant brevveks-
 le mellem den foran nævnte
 teminister greve Ernst Heinrich
 Himmelmann, der jo var optat
 af sit hede embede i Køben-
 vns og hans trofaste inspektør
 es Andriens der var i grevens
 neste på Lindenborg. I 41 år
 Et af disse breve, der vedrører
 virksom, husmand i Fjellerad,
 st Pedersen, gengives her. Det

... at man skal det som vist i billedet

Et vandresagn fortæller, at da pesten havde raseret Arndrup, var de eneste overlevende en dreng og en pige. Da de opdagede, at de var de eneste levende tilbage i hele byen, tog de hinanden i hånden og gik op på den nærliggende høj Abhøj ved skellet mellem Haals og Fjellerad; den høj hvorpå Abe- eller Ebbe-runestenen i Gunderup kirkes våbenhus stod. Her satte de sig til at græde over tabet af deres slægt og byens skæbne.

Efter at Lindensborg var bygget i 12-1300'erne, blev der færgefart over ådalen ved gården, og den første bro, en 22½ alen lang træbro byggedes 1753 af Lindensborgs daværende ejer greve Adam Gottlob Moltke. Efter gården opførelse benyttedes denne færgefart mere og mere og der dannedes nye vejspor ind mod Aalborg. De forendes med den gamle vej over Haals bro ved Sønder Tranders. Det er denne vej, der i nogen udrettet linie, blev amtsvej mellem Hadsund og Aalborg i 1872.

Da man efter den sorte døds tid, efterhånden som folketallet steg genopbyggedes de uddøde landsbyer, blev Arndrup genopbygget ved den ny færdselsvej, men fik efter beliggenheden det nye navn Fielroff, der som før nævnt med flere overgangsformer er blevet til Fjellerad.

Arndrupgård

Den uddøde landsbys navn er bevaret i Anders Rasmussens gård Arndrupgård, der nu ejes af sønnen Rasmus Rasmussen (1951). Stedets oprindelige navn er Arndrupsted eller Arndruphuse og ligger lidt nordvest for den gamle Arndrup-landsby, hvorfra der har været minder i mands minde, nemlig en gammel smedie.

Den mest historiske ejendom er Fjelleradgård, der nu ejes af kr. Dahl og den har været i slægtens eje i flere generationer. Omkring 1800 ejedes den af en birkedommer Nissen, senere blev den arvefæstegård under Lindenberg. For øvrigt har hele Fjellerad ligesom næsten alle egnens landsbyer tidligere hørt under Lindenberg. Den største gård i byen er Vestermarksgård, hvis ejer er Chr. Knudsen og hvis far også ejede gården. Her er der for nylig opdaget mergellejer. Den går, der længst har været i slægtens eje er Brandemarksgård, der ejes af Gerlev Larsen. Nævnes skal også den smukke gård Annasminde tilhørende Lars Chr. Larsen. 1 km. Øst for byen ligger den så højt, at man herfra har det skønneste udsyn over et stort og ægte himmerlandsk landskab med Vendsyssel og Kattegat i det fjerne.

1786 fik Fjellerad sin første skole og bygherren var lensgreve på Lindenberg Ernst Heinrich Schimmelman, der blev statsminister. Han var en sjælden personlighed og gjorde meget for godsets bønder. Omkring 1786 oprettede han 8 skoler i nogle af godsets landsbyer, de såkaldte Schimmelmansske skoler og Fjellerad fik altså sin. Alt, også lærerlønnen udrededes fra godset. I 1858 flyttedes skolen til Haals, der da blev skole for Haals, Flamsted og en del af Fjellerad. 1891 fik byen sin egen nuværende skole og efterhånden som byen er vokset til, er der nu planer om at bygge en ny skole til dels for de nævnte byer..

Ernst Heinrich Schimmelmann

Fra 1867 til efter århundredeskiftet havde Fjellerad folkehøjskole. Grundlæggeren var den kendte vendelbo Thomas Bjørnbak, hvis mindesmærke står i vejsvinget lige overfor den gamle højskole, hvis hovedbygning nu er lade i Søren Buus` gård.

Fjellerad er en venlig og opblomstrende by med en idyllisk bydam med svaner og vildænder. Og den har i mange år haft læge og dyrlæge, mejeri og bryggeri, foruden håndværkere og forretninger af enhver art. Her er også Gunderup-Nøvling kommunes kærnerkontor og sygekassekontor.

Og så skal sidst berettes om en driftig husmand i Fjellerad omkring 1790, et eksempel der viser, at byen også for halvandet hundrede år siden havde flittige indbyggere.

I Lindenberg godsarkiv findes blandt andet en omfattende interessant brevveksling mellem den foran nævnte statsminister greve Ernst Heinrich Schimmelmann, der jo var optaget af sit høje embede i København og hans trofaste inspektør Niels Andkier, der var i grevens tjeneste på Lindenberg i 41 år.

Et af disse breve, der vedrører en virksom husmand i Fjellerad Just Pedersen gengives her. Det taler for sig selv og viser Andkier og grevens gode hjerte for godsets bønder.

Lindenberg

"En fortrinsvis virksom husmand i Fjellerad, Just Pedersen, der nærer sig af skomagerhåndværket, som for en 3 års tid siden blev anvist nogle ganske udelige sandbanker af byens gadejord, som han med utrolig arbejde og bekostning har dannet til et godt og meget frugtbindende stykke jord, indhegnet det rundt omkring med et velsat stendige, hvorfor allerede det kongelige landhusholdningsselskab har belønnet hans flid med en præmie på 12 rigsdaler og har siden beplantet det med de såkaldte tyske pile, der allerede står i en herlig vækst og hvorfor han atter kan gøre sig et velbegrundet håb om præmie. Denne mand der desuden har denne fortrinlige egenskab, at han har vidst at danne brave børn for efterverdenen, af hvilken en søn er skoleholder i Blendstrup (Peder Justesen) en anden har han i Aalborg ladet lære skomagerprofessionen og tillige til egen fornødenhed at garve læder; det tredje barn, en datter, er hjemme og går til hånd i hans mere end almindelige vindskibelighed. Denne mand, for at se hans tre børn tidlig gift og i næringsveje før han, som ellers er af svageligt helbred, skulle forlade verden, kom og anmodede mig om at få et par tønder hartkorn med tilliggende jordsmon af ovennævnte gård, hvorunder jeg straks bemærkede dette formål, at hans anden søn skulle have hans i Fjellerad vel indrettede hus tillige med det af ham vel dyrkede og indhegnede lille stykke gadejord og af det sidst forlangte jord ville hand endnu, om han levede nogen tid, indrette et sted for sin datter og siden hos hende nyde en rolig alderdom"

--Selvfølgelig gik det i orden; ja, Just Pedersen fik endog 4 tønder hartkorn.

Kilde: Aalborg Amtstidendes søndagstillæg, den 19.8.1951

På Arkivbesøg

Den 18. april drog, Norma, Elsebeth, Lone og Niels Aage af sted til Viborg for at aflægge et besøg på landsarkivet. Norma, for at lave nogle undersøgelser for en australier, som har forfædre som er født i sognet. Elsebeth og Lone for at slægtsforske. Niels Aage, for at se om han kun finde lidt om Arndrup. Og det må vi sige lykkedes for ham.

Arndrup kom i hans familie besiddelse i 1866, hvor hans Oldefar, Rasmus Møller Andersen, overtog fæstet af gården som hørte under Lindenberg. Det viste sig at være lidt af en opgave, idet fæsteprotokollen for Lindenberg gods kun gik til 1822. I stedet fandt vi frem til en brandforsikringsprotokol. Det var med spænding Niels Aage gik i gang med at kigge den igennem - for selvom gården har et navn, er det ikke ofte de navne går igen i de officielle protokoller - så det kunne vise sig at være en meget vanskelig opgave.

Heldigvis viste det sig at Ahrendruphuus var nævnt, og i løbet af dagen dukkede fire tidligere beboere op:
 I 1822 nævnes en Mads Nielsen. Mellem 1822 og 1840 nævnes en Peder Jensen. I 1840 Nævnes en Christen Frederiksen.
 Ahrendruphuus brændte i 1845 og den 1. april 1846 kunne vi se at det var en Jens Larsen som overtog Arndrup.
 I 1866 overtog Niels Aages oldefar, Rasmus Møller Andersen, fæstet på gården, som siden har været i slægten eje.

Arndrup var i tidsrummet 1822 til 1858 forsikret mod brand for 160 rigsdaler. Til sammenligning fandt Niels Aage frem til at Lindenberg Hovedgård i 1863 var forsikret for 127.260 rigsdaler og i 1876 var Lindenberg forsikret for 150.780 rigsdaler - gad vide om det havde været nok til at genopbygge Lindenberg hvis den var brændt ned???

Her er lidt mulighed for sammenligning:

Arndrup	1822-1858	160 rigsdaler
-		
Lindenberg	1863	127.260 rigsdaler
Lindenberg	1876	150.780 rigsdaler
-		
Gudumlund Hovedgård	1873	21.336 rigsdaler
Gravlev kirke	1878	33.560 Kroner
Nøvling kirke	1878	19.470 kroner
Svenstrup kirke	1878	20.550 kroner
Gunderup kirke	1878	62.950 kroner

Interview

Jeg har lavet et interview med Esther og Christian Frandsen, som bor i Fjellerad og hvor vi har talt om, hvordan deres liv har formet sig fra barndom og til nu.

Esther er født i 1919 i Haals og Christian er født i Oppelstrup i 1917. De overtog Esthers fødehjem i Haals i 1947 og indtil 1984, hvorefter sønnen Søren Christian, som er femte generation på gården, overtog den. Han er femte generation på gården og har efterhånden købt 2 gårde til. Esther fortæller, at hun var den yngste af 4 piger og de ældre søstre var 10, 12 og 14 år da hun blev født. Hun var "skræbkekagen". Gården var på 93 tdr. land og foruden forældrene, var der gerne 3 karle til hjælp til arbejdet på gården og moderen havde en pige. Esther har ikke selv haft pige til hjælp, tiderne med folkehold var allerede dengang ved at ændre sig.

Stuehuset havde 4 stuer, der var folkestue, spisestue, dagligstue og storstue. Så var der jo også køkken, bryggers og kammer. WC var udendørs, bag ved hønsehuset og sådan var det på disse tider. Christian og Esther fik dog lavet badeværelse i 1959, som købmanden Anders Nielsen lavede for dem.

Frandsens gård ca. 1920

Når der var fester i familien, blev de holdt hjemme på gården, kom kogekonen Larsine, som boede i Damhuset i Fjellerad og lavede maden til. Hun var kendt som en særdeles dygtig kogekone over det meste af Himmerland. Hun og søsteren Else havde "Tatol" og Else var tillige syerske.

Esther gik i skole i Haals ved lærer Møller og kom tit på besøg i lærerhjemmet og legede med deres 2 piger. Engang blev Esther inviteret med Møllers i teatret i Aalborg, hvor man så "Elverhøj".

Det var en stor oplevelse for hende. På de tider var det bestemt ikke almindeligt, at børn kom i teatret. Esther havde allerede inden hun blev gift, et større fjerkræhold med gæs, ænder, kalkuner og duer. De penge hun tjente ved det, rakte til hendes udstyr og senere til andre fornødenheder.

Christian voksede op i Oppelstrup og var den ældste af 4 - 2 drenge o 2 piger. Hans forældre havde også landbrug og man havde en karl til hjælp i landbruget og moderen havde af og til en pige. Stuehuset var egentlig indrettet på nogenlunde samme måde som Esthers hjem med 4 stuer. Christian gik i skole i Gunderup til lærer Steffensen som senere kom til Haals skole efter Møllers afgang, hvor også hans børn kom til at gå i skole hos ham.

Vi kommer også ind på hvad man legede i deres barndom. Dengang var der næsten ikke til at købe legetøj og så måtte man jo bruge de ting der var og sin fantasi. For eks. Kunne man lave grisestier og kobåse med dyr i. Skillerummene var en stump gammel mursten og dyrene var sten i passende størrelse. En sten med hul i kunne man binde en snor i og leg, at man trak afsted med en ko. Ellers havde man hoppereb og bolde. Pigerne kunne næsten altid spille opad en mur med 3 eller flere bolde og drengene spillede pind, men det faldt væk efter en af drengene i Oppelstrup fik et øje ødelagt og måtte have glasøje.

Christian blev efterhånden så gammel, at han skulle ud og tjene og søgte så plads ved Søren Pedersen i Haals (Esthers forældre). Her lærte han jo så Esther at kende og de blev gift i sommeren 1940. Han var dog hjemmefra som soldat i Viborg, hvor han blev indkaldt til april 1939 og skulle normalt have været hjemsendt igen i september måned, men indkaldelsen blev forlænget og samtidig blev de 5 foregående årgange indkaldt. Det var på det tidspunkt hvor tyskerne startede krigen, men da tyskerne besatte Danmark, ja da var der kun Christians årgang tilbage og de blev så hjemsendt ret hurtigt efter besættelsen.

Esther og Christian fik 2 piger, Kirsten og Bente og en dreng Søren Christian, der som sagt overtog gården. De overtog selv gården i 1947 og der blev bygget en aftægtslejlighed til hendes forældre i den vestre ende af stuehuset og var således 3 generationer på gården. Esthers mor blev kun 67 år. Hun havde sukkersyge og dengang var der jo ikke megen medicin at få. Det faldt ganske naturligt, at det blev Esther og Christian, der overtog gården, da de ældre søstre var gift og hjemfarne.

Kirsten gik i skole i Haals hele tiden, Bente både i Haals og Fjellerad og Søren Christian kun i Fjellerad, hvor den nye centralskole for hele Gunderup sogn blev taget i brug i 1955.

Esther og Christian bor i et dejligt hus i Fjellerad hvor de har mange gamle fine ting, Der er en stor have til, som Christian passer og han tager gerne en cykeltur ud i skoven. Han saver brænde og dyrker grønsager. Esther passer huset. Selvom de ikke har været forskånet for sorger, så synes begge, at de har haft et godt liv. Et af deres højeste ønsker er, at vi stadigvæk må have en købmand her i byen, så de selv kan handle ind.

Fortalt til Norma

SIDEN SIDST

....Har vi haft byvandring i Gunderup, hvor der deltog ca. 40. Børge Andersen var en velforberedt guide og han medbragte desuden flere billeder til arkivet. Det var der også andre som gjorde, bl. a. fik vi lov til at scanne to fotografier, som Holger Rasmussen medbragte. De var taget af hans tidligere gård "Villadsminde" i 1924 aftenen før den gamle gård blev raget ned. Jeg synes vi fik - igen - en god aften og vi sluttede som næsten altid i konfirmandstuen.

Det blev også tid til at tage afsked med provst Juul og vi har haft vore tvivl med hensyn til om vi kunne blive i præstegården. Jeg forhørte mig på Fjellerød skole, men her var man meget beredvillig, men havde desværre ikke pladsen. Men nu har vi fået tilsagn, om at kunne blive boende.

Lørdag den 8. november holdt vi i anledningen af "arkivets dag" åben hus fra kl. 10:00-15:00. Det var en dejlig dag, som var godt besøgt.

Den 11.11.2004 kl. 11 lagde vi en krans på Pierre Stublers grav, som vi har forpligtet os til som lokalkomité for franske mindesmærker i Danmark.

Pierre Stublers gravsten på Gunderup kirkegård

Vi har haft ikke mindre end 2 besøg fra USA, i februar var det far og s n, begge mormoner. Nogle af Deres forfædre stammede fra Møllegården i Ooppelstrup og havde boet i Gudumholm, indtil de emigrerede i 1851. Konens gamle far havde været med til første station på vejen, men var død i Skotland. Derefter rejste resten af familien, forældrene og 8 børn til Utah for at slutte sig til mormonernes kirke i Salt Lake City. De besøgte Møllegården og Per og hans kone, Lone og jeg forklarede ved fælles hjælp om Ooppelstrup og Møllegården.

Her i Maj var det to søstre, Barbara og Mary Jo, fra henholdsvis North Carolina og Californien, som vi havde fundet slægtninge til. Deres bedstefar Jens Nielsen udvandrede i 1890 til Chicago og en

anden broder til Wisconsin. Vi fandt frem til, at bedstefaren havde fået et barn med en pige fra Fjellerad i 1883. Ved at efterlyse i slægtshistorisk forening for Aalborgegnen, fandt vi en efterkommer af dette forhold og via nogle nyhedsgrupper fandt vi frem til, at bedstefaderens broder var blevet gift med en pige, hvis efternavn var Janner og var fra Fræer. Vi fandt så ud af at der var et næstsøskendebarn til de amerikanske piger, som boede i Terndrup. Jeg og deres næst-næstsøskendebarn Bent tog dem med til bedstefaderens fødehjem, som ligger på Skomagerbakken i Vaarst (nr. 3) og til Møllegården i Skovstrup, hvor han havde tjent og selvfølgelig også til Gunderup kirke, hvor oldeforældrene var viet i sin tid og alle bedstefaderens søskende døbt. De var meget betagede af kirken, kalkmalerierne specielt.

Huset på Skomager bakken i Vaarst

Der ligger stadig to e-mails fra henholdsvis USA og Australien med forespørgsel til Deres rødder i Danmark. Mon den fra Australien er kommet på grund af kronprinsessen.

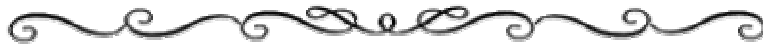
Norma

Hjælp os

Vi savner - mangler hårdt et eller flere mennesker med pc-erfaring, som kunne afse tid til at hjælpe mig. Der må være nogen, som har god tid og som kunne tænke sig bruge sine færdigheder til at give en hånd med registreringen. Hvis der en eller flere der har lyst, så vil jeg blive glad, meget endda.

Husk, inden man kasserer noget skriftligt eller billeder, lige at give os et praj. Selvom man måske ikke selv synes det er noget værd, kunne det jo være det for eftertiden. Hvor mange af vore børnebørn aner noget om f. eks. Rationeringsmærker.

Kig ind

På Foreningen og arkivets hjemmeside:

www.gunderupsogn.dk

Her ses tidligere artikler, adresser og links til andre sider med indhold fra Gunderup sogn. Med tiden vil der komme billeder på siden, idet arkivet er blevet bevilliget et digitalt kamera.

Siden opdateres, når der er nyheder.

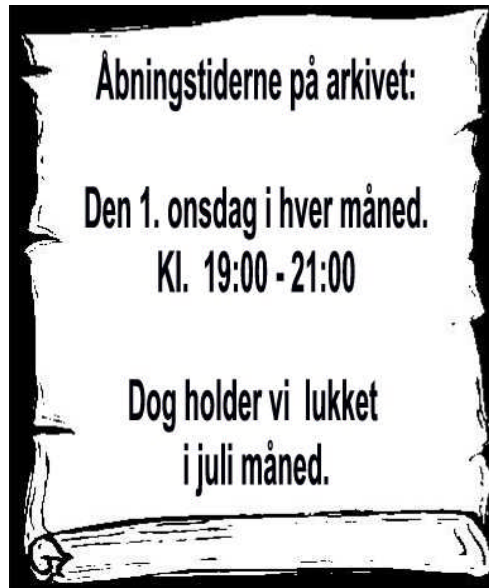
Gunderup Sogns Lokalhistoriske Arkiv.

Arkivet har til huse på følgende adresse:
 Gunderup Sogns Lokalhistoriske Arkiv
 Gunderup Præstegård
 Gunderupvej 1, Gunderup
 9260 Gistrup

Arkivets leder:

Norma Nielsen
 Vaarstvej 329, Fjellerad
 9260 Gistrup
 ' 98 33 33 89

e-mailadresse: norma@nielsen.tdcadsl.dk

Lokalhistorisk forening:

Indmeldelse kan ske ved henvendelse til kassereren:
 Niels Aage Rasmussen
 Polshøjvej 56,
 Fjellerad
 9260 Gistrup
 ' 98 33 30 56

Hvis man har ønske om at besøge, eller på anden måde vil kontakte arkivet udenfor åbningstid, er man velkommen til at rette henvendelse til formanden eller en af foreningens bestyrelsesmedlemmer, se side 3.

